

Asia: VN/6588/2023

Valtioneuvoston asetuseruonnos mekaanisesti kierrätetyn uusiomuoviraaka- aineen jätteenki luokittelun päätymisen arviointiperusteista

Kommentit pykäliin ja niiden perusteluihin

1 §: Tarkoitus ja soveltamisala

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa Valtioneuvoston asetuseruonnoksesta mekaanisesti kierrätetyn uusiomuoviraaka-aineen jätteenki luokittelun päätymisen arviointiperusteista. Lausunto on pyydetty antamaan Lausuntopalvelussa. Kuntaliitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

1 §: Ei lausuttavaa

2 §: Määritelmät

Ei lausuttavaa

3 §: Uusiomuoviraaka-aineen jätteenki luokittelun päätymistä koskevat arviointiperusteet

Ei lausuttavaa

4 §: Valmistajan laadunvarmistusjärjestelmä

Ei lausuttavaa

5 §: Muovijätteen vastaanotto

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valmistajan velvollisuudesta varmistaa muovijätettä vastaanottaessa, että muovijäte kuuluu liitteen 1 taulukossa 1 tarkoitettuihin muovijätteenkiin. 2 momentin mukaan valmistaja saa ottaa vastaan vain liitteen 1 taulukossa 1 tarkoitettua muovijätettä, joka on lisäksi 1) puhtaudeltaan sellaista, että siitä on hyödyntämistoimen tekniset ratkaisut huomioiden mahdollista varmistaa arviointiperusteet täyttävää uusiomuoviraaka-ainetta; 2) varastoitu ja kuljetettu siten, että liitteen 1 taulukon 1 mukaisiin eri jätenimikkeisiin kuuluvat jätteet eivät ole sekoittuneet keskenään tai muihin jätteenkiin. Perustelumuiiston mukaan jälkimmäinen kriteeri on ilmaistu hieman toisin eli sen mukaan valmistajan tulisi varmistaa, että muovijäte on kuljetettu ja varastoitu siten, että eri jätenimikkeisiin kuuluvat muovijäte-erät eivät ole

sekoittuneet keskenään tai muihin kuin liitteen 1 taulukossa 1 mainittuihin jätenimikkeisiin kuuluviin jätteisiin. Asetuksen ja perustelumuistion sanamuodot ovat keskenään ristiriitaisia.

Kuntaliitto esittääkin 5.2 §:n 2 kohtaa muutettavaksi perustelumuistion mukaiseksi seuraavasti: ” 2) varastoitu ja kuljetettu siten, että liitteen 1 taulukon 1 mukaisiin eri jätenimikkeisiin kuuluvat jätteet eivät ole tarpeettomasti sekoittuneet keskenään tai muihin kuin liitteen 1 taulukossa 1 mainittuihin jätenimikkeisiin kuuluviin jätteisiin.

Kunnat ja pakkaustuottajat toteuttavat jätelain 49 a §:n mukaista kuntien ja pakkaustuottajien valtakunnallista yhteistoimintaa. Yhteistyösopimuksen mukaisessa toiminnassa kunta kerää samoihin kuormiin kotitalouksien muovipakkaukset ja vastaavat kuluttajamuovipakkaukset kunnan hallinto- ja palvelutoiminnasta. Kotitalouksien erilliskerätty muovipakkausjäte on asetuksen liitteen 1 taulukossa 1 nimikkeenä 3 b) ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan muovipakkausjäte nimikkeenä 3 d). Kyseessä on laadultaan samankaltainen jäte, jonka keräyksessä käytetään mm. yhteisiä lajitteluohjeita. Kotitalouksien muovipakkaukset ja vastaavat kuluttajamuovipakkaukset kunnan hallinto- ja palvelutoiminnasta kuuluvat molemmat samaan jätenimikkeeseen 15 01 02. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EEJ-asetuksen antaminen ei missään oloissa johda siihen, että kunnan keräysjärjestelyitä joudutaan tarpeettomasti muokkaamaan tehottomiksi.

Perustelumuistiossa täsmennetään lisäksi erotteluvaatimusta toteamalla, että jäte-erän sisältäessä useampia jätenimikkeitä tulisi vastaanottotarkastuksessa yksilöidä koostumus. Tämä jo viittaa siihen, että liitteen 1 taulukon 1 jätenimikkeiden sekoittaminen keskenään perustellusta syystä ei ole kielletty. Kuntaliitto esittää kuitenkin poikkeusta jäte-eräkohtaisesta erittelyvaatimuksesta silloin, kun toteutetaan jätelain 49 a §:n mukaista kuntien ja pakkaustuottajien valtakunnallista yhteistoimintaa. Kunta kerää samoihin kuormiin kotitalouksien muovipakkaukset ja vastaavat kuluttajamuovipakkaukset kunnan hallinto- ja palvelutoiminnasta. Pykälässä tai perustelu-muistiossa tulisikin sallia poikkeus jäte-eräkohtaisesta erittelyvaatimuksesta koskien näitä kuormia. Kuntien ja pakkaustuottajayhteisöjen välillä allekirjoitettu valtakunnallinen yhteistyösopimus edellyttää kuukausittaista keräyskohteiden raportointia ja erittelyä, mutta jätekuormakohtainen erittelyn vaatimus ei ole kohtuullista.

Kuntaliitto kannattaa kolmannen momentin vastaanottokieltoon liittyvää poikkeusta kotitalouksien osalta. Momentti on tarpeen, vaikka koko Suomessa käytössä olevissa pakkaustuottajayhteisön muovipakkausten lajitteluohjeissa on nimenomaisesti kielletty kuluttajia lajittelemassa vaarallisten aineiden jäämiä sisältäviä pakkauksia muovipakkausjätteeseen ja ohjeistettu palauttamaan nämä pakkaukset vaarallisten jätteiden keräykseen (lähde: <https://rinkiin.fi/lajittelu-kotona/lajitteluohjeet/muovipakkausten-lajitteluohjeet/>).

6 §: Muovijätteen vastaanottokirjanpito

Kuntaliitto pitää asianmukaisena, että vähintään perustelumuistiossa täsmennetään vastaanottokirjanpidon jäljitettävyyksivaatimusta vaatimalla valmistajaa jätteenkäsittelyssä

esikäsiteltyä jätettä vastaanotettaessa jäljittämään jäte-erän alkuperää jätearvoketjussa mahdolliseen esikäsittelevaihetta edeltävään muovijätteen syntyyn saakka. Herääkin kysymys, tulisiko ko. vaatimus esittää myös pykälätasolla.

7 §: Muovijätteen varastointi

Ei lausuttavaa

8 §: Muovijätteen esikäsitteily

Ei lausuttavaa

9 §: Muovijätteen hyödyntäminen

Ei lausuttavaa

10 §: Uusiomuoviraaka-ainetta koskevat määritykset

Ei lausuttavaa

11 §: Näytteenoton, näytteiden analysoinnin ja tulosten dokumentointi

Ei lausuttavaa

12 §: Hyödyntämistoimen läpikäyneen uusiomuoviraaka-aineen sallitut käyttötarkoitukset

Ei lausuttavaa

13 §: Hyödyntämistoimen läpikäyneen uusiomuoviraaka-aineen varastointi

Ei lausuttavaa

14 §: Valmistajan vaatimustenmukaisuusilmoitus

Ei lausuttavaa

15 §: Vaatimustenmukaisuusilmoituksen sisältö

Ei lausuttavaa

16 §: Ilmoitus- ja raportointivelvollisuus

Ehdotetussa 16 §:ssä säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta, kun valmistaja ottaa asetuksen mukaiset arviointiperusteet käyttöön. Ilmoitus tehdään toiminnan valvonnasta vastaavalle ympäristönsuojelulain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettulle valvontaviranomaiselle, eli joko ELY-keskukselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Asetuksen muistioloannon mukaan arviointiperusteiden käyttöönotosta tehtävä ilmoitus olisi luonteeltaan informatiivinen ja valvonnallinen, eikä sen vastaanottaminen edellyttäisi viranomaiselta hyväksymistä tai muita käsittelytoimia. Ilmoituksen vastaanottava viranomainen merkitsisi ympäristönsuojelulain 223 §:n mukaisesti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tiedon asetuksen mukaisten arviointiperusteiden käyttöönotosta kyseisellä luvanvaraisella laitoksella.

Mikäli valvontaviranomaisen ei ole tarkoitus tarkistaa ilmoitusta ennakkollisesti, kuten perustelumuistiosta ilmenee, voi viranomainen osana kyseisen luvanvaraisen laitoksen valvontaa joutua jälkikäteen YSL 18 §:n mukaisin valvonnallisoin keinoin saattamaan tilanteen lailliseksi. Mahdollinen määräysten antaminen on hyvin työllistävää viranomaiselle, ja prosessi voi viedä myös paljon aikaa kuulemisineen ja muutoksenhakuineen.

Asetuksen valvonta lisää jonkin verran kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärää. Ympäristönsuojeluviranomaisen jälkivalvonnalliset tehtävät voivat olla hyvin työllistäviä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan valmistaja tulisi lähtökohtaisesti velvoittaa raportoimaan asetuksen 16 §:ssä edellytetyt tiedot sähköisesti suoraan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Asetuksessa tulisi myös määritellä tarkemmin kyseisen ilmoituksen sisältövaatimukset, jotka asetusluonnoksesta puuttuvat lukuun ottamatta vaatimusta sisällyttää ilmoitukseen selvitys valmistajan laadunvarmistusjärjestelmästä. Nykyisellään ilmoituksen toimitustapa ja sisältö jäävät asetusluonnoksessa erittäin epämääräisiksi. Tiedot tulisi voida ilmoittaa määrämuotoisesti YLVA:n lomakkeelle.

Mikäli ilmoituksen kirjaaminen YLVAan jää kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi, vaatii tämäkin lisäresursseja. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän (YLVA) käytössä on yhä haasteita kunnissa lähtien ongelmista järjestelmään kirjautumisessa, ja YLVA:n kehitys on ollut odotettua hitaampaa. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän ja sen käytettävyyden kehittämiseen tulee varata riittävät resurssit, jotta tämänkin asetuksen toimeenpano varmistetaan.

Voimaantulo

Ei lausuttavaa

Kommentit liitteisiin ja niiden perusteluihin

Liite 1: hyödyntämistoimissa sallitut syöttöpanokset

Kotitalouksista peräisin olevan yhdyskuntajätteen osalta syöttöpanos on sallittu vain erilliskerätyistä muovijätevirroista. Sekalaisesta yhdyskuntajätteestä laitosmaisesti lajiteltu muovijäte on esitetty rajattavan ulos mahdollisista syöttöpanoksista. Kuitenkin sekalaiseen yhdyskuntajätteeseen rinnastettavaa jätevirtaa eli teollisuudesta, kaupasta ja palveluista kerätystä energiajätteestä lajiteltua muovijätettä sen sijaan ehdotetaan sallittavaksi syöttöpanokseksi.

Kuntaliitto ei suoraan voi yhtyä perustelumuistion toteamukseen siitä, että kokonaisryhmänä ns. teollisuuden, kaupan ja palveluiden energiajäte olisi etukäteen määrätystä sekalaisesta jätetystä sisältävistä lähteistä eroteltuja nopeasti kiertäviä muovijätteitä, joihin ei lähtökohtaisesti sisälly

merkityksellistä haitta-aineriskiä ja joista puhtaudeltaan on mahdollista valmistaa arviointiperusteet täyttävää uusiomuoviraaka-ainetta. Kuntaliitto huomauttaa, että mainitut energijätteen lähteet voivat olla hyvinkin heterogeeninen joukko toimijoita, joiden toimittamien jätteiden laatu vaihtelee toiminnan mukaan. Energijäte, erityisesti esimerkiksi kauppojen asiakastiloista ja palveluista, käytännössä vastaa koostumukseltaan kotitalouksien sekajätettä sisältäen esimerkiksi elintarvikkejäämiä tai erilaisten käytettyjen kemikaalien ja muiden tuotteiden sekalaisia muovipakkauksia. Vähintäänkin, mikäli ko. rajauksesta haluttaisiin pitää kiinni, tämän asetuksen kontekstin mukainen ns. sallittu energijäte tulisi määritellä tämän asetuksen yhteydessä huomattavasti tarkemmin.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti asetuksesta tulee muodostua sellainen, että se tarjoaa kattavat kriteerit lajittelulaitoksen jälkeisen syöttöpanoksen turvallisuuden arviointiin. Siten Kuntaliitto katsoo, että asetuksesta ei ole tarvetta sulkea pois erityisesti sekalaisesta yhdyskuntajätteestä laitosmaisesti lajiteltua jätevirtaa, mikäli vastaava lajiteltu energijätevirta sallitaan.

Liite 2: vaarallisten aineiden vaaraluokat ja –kategoriat

Ei lausuttavaa

Liite 3: sulaindeksin määrittäminen

Ei lausuttavaa

Muuta lausuttavaa

Kommentit ehdotuksen vaikutuksiin (muistion 4. kohta)

Kuntaliitto esittää, että vaikutusten arvioinnissa esitettäisiin arviota niiden muovijätteen käsittelylaitosten lukumäärästä, jotka mahdollisesti voisivat hyödyntää uutta asetusta kierrätysmateriaalin luokittelemiseksi ei enää jätettä -materiaaliksi. Asetuksen merkitystä ja sen vaikutuksia esim. viranomaistoimintaan olisi ollut helpompi arvioida, mikäli olisi ollut tietoa, koskisiko se mahdollisesti vain paria tai kymmeniä laitoksia.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluu käsitellä ympäristöluvut seuraavien jätteen käsittelylaitosten osalta: jätelain soveltamisalaan kuuluvan jätteen käsittely, joka on ammattimaista tai laitospaikkaista ja jossa käsitellään jätettä alle 20 000 tonnia vuodessa. Asetus lisää todennäköisesti jonkin verran kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärää. Asetuksen perustelumuuksio on, kuten yllä on jo todettu, kuitenkin nykyisen laitostilanteen ja asetusmuutoksesta aiheutuvien mahdollisten vaikutusten arvioinnin osalta hieman puutteellinen. Muistioon tulisikin lisätä joko nykytilan kuvaukseen tai vaikutusarvioon kuvausta siitä, kuinka monta erilaista ympäristöluvanvaraista jätemuovia käsittelevää laitosta Suomessa on, ja mikä osuus näistä on ELY-keskusten ja mikä kunnan luvittamia. Arvioita voisi esittää myös siitä, kuinka paljon tapauskohtaisia EEJ-päätöksiä, jotka asetuksen antamisen myötä kumoutuvat, on olemassa.

Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että vaikutusten arvioinnista puuttuu kokonaan arviot muovijätteidien eri käsittelytoimien mahdollisista vaikutuksista ympäristöön, esimerkiksi jätevesien mikromuovipäästöt.

Mahdolliset muut kommentit

Kuntaliitto pitää asetusta tarpeellisena. On hyvä, että mekaanisesti kierrätetylle uusiomuoviraaka-aineelle esitetään kansallisia jätteen luokittelun päättymistä koskevia arviointiperusteita. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EEJ-asetuksen soveltamisala on kuitenkin rajattu luvanvaraiseen toimintaan. Tällöin esimerkiksi EEJ-muovin valmistukseen liittyvistä asioista, kuten varastoinnista, voidaan antaa tarvittaessa myös määräyksiä muovijätteen kierrätystoiminnan ympäristöluvassa.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan asetusluonnos ei määrittele riittävän selkeästi sitä, missä vaiheessa ja järjestyksessä toimijan tulee toimia ottaessaan uusiomuoviraaka-aineen EEJ-arviointiperusteet käyttöön, etenkin jos ei ole tarkoitus, että viranomainen hyväksyy tehtävän ilmoituksen. Loogisinta olisi, että asetus velvoittaisi ennen viranomaiselle ilmoittamista (30 vuorokauden vähimmäismääräaika käyttöönotolle), että valmistajalla on käytössään laadunvarmistusjärjestelmä, jossa kuvataan mm. 3 §:n mukaisten vaatimusten noudattaminen ja jonka vaatimustenmukaisuus on riippumattoman osapuolen vahvistama.

SUOMEN KUNTALIITTO

Miira Riipinen

Tuulia Innala

johtaja, Yhdyskunta ja ympäristö

erityisasiantuntija

Innala Tuulia
Suomen Kuntaliitto ry